

UN REPER ÎN ȘTIINȚA ȘI CULTURA NEMȚEANĂ: FAMILIA VOREL AN EXAMPLE OF CULTURE AND SCIENCE IN NEAMȚ COUNTY, THE VOREL FAMILY

Patricia FLUERAȘ, Diana SÎRBU, Paul IAUTĂ ¹

Abstract: *The history of the natural medicine from medicinal plants is identified in Romania with the DYNASTY of PHARMACISTS VOREL. The beginning of the green pharmacy in Piatra Neamț coincides with the beginning of the modern history of the Romanians. In 1835, the members of the Society of Physicians and Naturalists from Iași, Szabo and Edel, embarked on a scientific expedition on the Moldavian lands, visited the pharmacist Vorel in Piatra. At the same time, Anton Vorel is also received among the members of the Iași Society of Physicians and Naturalists. In 1837, Anton Vorel successfully passed the exam he underwent on the occasion of the pharmacy revision. Lascăr took over the pharmacy in Piatra in 1878 and continued the tradition of his father Anton. In 1883 he became a supplier to the royal court and obtained a diploma for the "pharmaceutical industry in Romania". Vorel Pharmacy is moving to its new location which is known even today, also in Piatra-Neamț. The inventory of the Vorel Pharmacy from 1915 shows us a very well-equipped modern pharmacy and the rather pronounced beginnings of the Laboratory. He had been in contact with Bayer since 1915. Between 1937 and 1943, the number of companies with which he collaborated amounted to 40. Constantin Vorel was president of the Neamț Pharmaceutical College. In 1941, the number of VOREL-branded products reached 100, being requested in Africa. The glory period of the Vorel pharmacy coincided with the interwar period, the period of Greater Romania. The outbreak of World War II and the disintegration of Romania in 1918 marked the beginning of the end of pharmacy. The establishment of communism in 1947 and the nationalization that started a year later led to the closure of the gates of the old pharmacy and the transfer of its scientific heritage to the Iasi Antibiotic Medicines Factory.*

Keywords: *pharmacists, Vorel family, medically natural.*

Istoria medicamentului natural din plante medicinale se identifică în România cu DINASTIA FARMACIȘTILOR VOREL. Primele cercetări de valorificare a plantelor medicinale și aromatice, în vederea obținerii de medicamente naturale, au fost făcute de renumita familie de farmaciști VOREL.

Având în vedere bogăția plantelor medicinale din zona Neamțului, valorificarea profesionistă a acestora de către „așezăminte” farmaceutice VOREL din Piatra Neamț a corespuns unui deziderat național formulat în primele decenii ale veacului XX, după cum spunea profesorul Gheorghe Pamfil: pentru „combaterea cu tărie a proliferării specialităților farmaceutice străine, din care cca. 80% aflate pe piață constituiau doar simple amestecuri”.² Dovadă a contribuției de excepție atât la exercitarea profesiei de farmacist cât și la dezvoltarea fitoterapiei în România stă

¹ Studiu realizat de elevii Patricia Flueraș, Diana Sîrbu, Paul Iaută pentru concursul „Cultură și civilizație în România” – iunie 2018, împreună cu profesorii Xenia Sîrbu și Mihai Apopei, Liceul „Carol I Bicăz” (Premiu special, etapa națională a concursului, Galați, 2018).

² Pincu Pascal, *Pagini din istoria farmaciștilor nemțeni*, Casa de Editură Panteon, 1995, p. 23.

istoria dinastiei farmaceutice Vorel. Originară din Boemia de Nord, stabilită în ținutul văii Bistriței încă din anii 1800, familia Vorel, reprezentată de doctorul Anton Vorel, considerat a fi precursorul valorificării de plante medicinale din România, a pus bazele „Farmaciei Verzi”. Farmacia Regală VOREL a fost preluată pe rând de fiul lui Anton Vorel, Lascăr Vorel, magistrul în farmacie cu studii la Viena și de ultimul descendent al familiei, Constantin Vorel.

Se spune că omul sfințește locul, iar pentru orașul Piatra Neamț acesta este un exemplu. În anul 1825, pe 26 mai, domnitorul Ioan Sturdza a dat doctorului Anton Vorel, prin hrisov domnesc, dreptul de a deschide o spițerie în Târgul Pietrei spre „obștească înlesnire în treburile medicilor”.³ Perioada de început a farmaciei verzi în Piatra Neamț coincide cu începutul istoriei moderne a românilor. Să ne amintim anul 1821, anul mișcării lui Tudor din Vladimirescu. Anul 1825 este marcat de apariția primului dicționar explicativ și etimologic al limbii române: „Lexiconul de la Buda”, iar în 1827, D.Golescu și H. Radulescu au înființat societatea literară cu program iluminist de promovare a culturii românești. În același an, Petrache Poenaru obține în Franța brevetul de invenție pentru toc rezervă – „condei purtăreț fără sfârșit”.

Date despre înființarea primei farmacii, în orașul Piatra Neamț, găsim în unele lucrări memorialistice (D. Hoge) și în destul de numeroase articole din presa locală de la începutul sec. XX. Încercările de a cuprinde datele de arhivă și cele memorialistice, într-un istoric sunt puține. Istoricul pietrean Constantin Turcu s-a gândit la un asemenea istoric, căci în 1947 i- a scris lui G. T. Kirileanu: „, d-lui Vorel vă rog să-i înmânați alăturatele copii după actele strămoșilor săi, și să-i spuneți că mă mai gândesc la istoricul farmaciei Vorel, pentru care mai adun din când în când câte ceva”. Dar din promisiunile lui C. Turcu nu a rămas decât un rezumat, destul de neconcludent, publicat într-un număr din Revista Medico- chirurgicală din 1962.⁴

De istoricul Farmaciei Vorel, s-a preocupat și un om cât se poate de avizat, întemeietorul Laboratorului Vorel, farmacistul Constantin Vorel, deși în niște condiții destul de grele.

Iată nota explicativă alăturată manuscrisului lui Constantin Vorel: „Vorel, fiind în vârstă și bolnav, nu s-a putut încadra în câmpul muncii, spre a servi mai departe știința farmaceutică românească. Constantin Vorel se află astăzi în vârstă de 74 ani, grav bolnav, și nu are nici o resursă materială de trai, împreună cu soția sa de 68 ani, și este în incapacitatea de a munci. Propunem a se aplica art. 1 din Decretul 117/1956 și a se acorda o pensie personală farmacistului Constantin Vorel”.⁵

Etimologia numelui său, Vorel-vultur pare să fie exactă, (derivat din „orel”-ceh, sau „orzel”- polonez, numele său e slav). Urmașii săi vor păstra amintiri despre originea lor și semnificația numelui Vorel căci între 1873 și 1884 farmacia va purta numele „La Vultur”, iar Lascăr Vorel, se va numi un timp, Vulturescu.

³ *Ibidem*, p.23.

⁴ *Ibidem*, p.30.

⁵ *Ibidem*.

După un dispensator farmaceutic austriac din 1793 și după rețetele păstrate de familie și semnate Vorel, se poate afirma că tatăl lui era medic, dar destul de scăpătat, căci fii săi au reușit cu destulă greutate, în viață. Anton devine subiect farmacist abia la 28 ani, peste 11 ani reușind să cumpere farmacia din Piatra, pe când fiii lor Anton și Lascăr vor urma drumul obișnuit terminând facultatea de farmacie la 23 ani. Nici vorbă nu poate fi de Doctorul și Farmacistul Anton Vorel. Spișterul Anton Vorel ce va cumpăra spișeria de la Rozalia Klos, trebuie să-și dovedească timp de 9 ani priceperea, pentru a i se recunoaște cumpărătura făcută și dreptul de a exercita farmacia în Târgul Pietrei. Legile sanitare deveniseră mult mai severe, Regulamentul Organic nu mai admitea cu ușurință, spișeri fără diplomă.

În perioada 1831-1840, se petrec unele evenimente ce merită a fi consemnate, legate de viața lui Anton Vorel și de activitatea sa în spișerie. În 1835, membrii Societății de Medici și Naturaliști din Iași, Szabo și Edel, porniți într-o expediție științifică pe meleagurile moldovene (ce avea drept scop cunoașterea bogățiilor, în special vegetale ale Moldovei) îl vizitează în Piatra pe farmacistul Vorel și pe doctorul Popovici și împreună au făcut o plimbare pe malul Bistriței. Tot în această perioadă Anton Vorel este primit în rândurile membrilor Societății ieșene de Medici și Naturaliști. În 1837, Anton Vorel trece cu succes examenul la care este supus cu ocazia reviziei spișeriei. În 1841, spișeria din Târgul Pietrei „sloboade rețete gratuite în valoare de 300 lei în folosul săracilor”. Nu era numai o obligație profesională ci și spirit umanitarist. Anton Vorel poate fi socotit un precursor al valorificării plantelor medicinale, căci în testamentul său este amintită: „o seră de 350 de iugăre cu ierburile indigene și străine, plante și flori”, iar rețeta sa recomandată în **Foaia Sătească a Prințatului Moldovei** din 10 iunie 1851, poate fi socotită primul preparat Vorel.⁶

În 1837, pe baza examinării lucrătorilor din „Spișeria VOREL” se atestă cunoștințele deosebite în domeniul botanicii și al chimiei.

La 25 ianuarie 1851 s-a născut Lascăr Vorel, fiul lui Anton Vorel. Nași i-au fost Lascăr Catargiu, Elena Rosetti, Constantin Ghica, Clementina Eidermann, Alexandru Macarovici, cumnatul lui Anton Vorel și Sofia Davidowitz. Tatăl său murind pe când Lascăr avea doar nouă ani, acesta a fost crescut de unchiul său Carol, farmacist în Fălticeni. A absolvit Școala de Farmacie din Viena (la 29 iulie 1874). A fost ucenic la Lvov, împreună cu vărul său, tot Anton Vorel.

Lascăr a preluat farmacia din Piatra în 1878 și a continuat tradiția tatălui său Anton. În 1883 devine furnizor al curții regale și obține o diplomă pentru „industrie farmaceutică în România”.⁷ Farmacia Vorel se mută în localul său cunoscut și azi, tot în Piatra-Neamț.

Al doilea farmacist din dinastia Vorel, Lascăr Vorel, autorul celebrului „Ceai al Carpaților”, este recunoscut în anul 1883 diriginte al farmaciei tatălui său. Lascăr Vorel a fost cunoscut și ca un intelectual de vază al orașului. A activat în cadrul

⁶ *Ibidem*, p.33.

⁷ *Ibidem*, pp.34 – 35.

Societății științifice și literare „Gheorghe Asachi” din Piatra-Neamț, unde a conferențiat despre „Omul și umanitatea” și despre „Aerul atmosferic și rolul său chimic asupra organismului nostru”. Este autorul unei compoziții muzicale intitulată „Olimpia”. A murit la 51 de ani, farmacia fiind condusă în continuare de soția sa, Julieta Vorel.

În același an, 1883, se naște George Constantin Vorel, viitorul ctitor al „Laboratoarelor Vorel.” În 1910, a început să funcționeze celebrul „Laborator Vorel” înființat de cel de-al treilea urmaș Vorel, George Constantin Vorel. Există atestarea că în cadrul Laboratorului Vorel funcționa și un laborator de analize biologice în anul 1915. Laboratorul Vorel înregistrează o serie de medicamente din plante medicinale: „Ceaiul Carpaților”, crema „Adelina”, „Siropul Carpaților”, „Bomboane pectorale”, „Elixir de salcie”, „Antinevralgicul Vorel” etc.⁸

În 1904, Constantin Vorel devine major, mama sa Julieta încetând să-l mai reprezinte în asociația constituită în 1902. Dirigintele farmaciei era farmacistul Frederich Koch născut în Bucovina în 1859. După absolvirea gimnaziului a fost elev la farmacia lui Kamner din Piatra Neamț. Ca farmacist a fost și un bun dascăl pentru Constantin Vorel, dar și pentru viitorul profesor universitar Gheorghe Pamfil. Prin ordinul 25653 din 9 Decembrie 1906 este recunoscut diriginte administrator al Farmaciei Vorel. La acea vreme își avea domiciliul pe strada Ștefan cel Mare nr. 228. În 1910, se constată la Farmacia Vorel existența unui laborator de analize de urină, calitativ și cantitativ, condus personal de C. Vorel. La aceeași dată C. Vorel înregistrează marca „Ceaiului Carpaților” compusă din trei brazi, doi munți și două case. Anul 1910 este și data când a început să funcționeze Laboratorul Vorel. Constantin Vorel a luat în arendă de la frații și mama sa farmacia punând bazele Laboratorului în toamna lui 1910. Alți autori consideră anul 1919 ca dată a întemeierii acestui Laborator, dar în 1915 numărul și cantitatea produselor Vorel sunt suficiente pentru a-i da dreptate conducătorului pe timp de 40 de ani al Laboratorului Vorel.

Inventarul Farmaciei Vorel din 1915 ne arată o farmacie modernă foarte bine utilată și începuturile destul de pronunțate ale Laboratorului. Iluminarea farmaciei se făcea cu un candelabru cu trei becuri de alamă masivă suspendat în tavan în mijlocul farmaciei. Farmacia avea 2 telefoane, mașină de scris, mașină de copiat. Din aparatura farmaciei amintim: Aparat Limusin, mașină pentru globule, mașină pentru supozitoare, filtru Beckerfeld, aparat pentru umplut tuburi, mașină pentru măcinat muștar, aparat pentru presat, aparat de tăiat bomboane și laborator complet cu sticlărie și aparate pentru analiză de urină, împrejmuit cu un paravan de sticlă având înăuntru un microscop pentru cercetarea microbilor. Din aparatura farmaciei mai enumerăm: mașină pentru măcinat, mașină pentru cernut făină marca Steinbach, mașină

⁸ Informațiile au fost puse la dispoziție de D-na Director General Dr. Ing. Elena Ionescu și D-na Huminiuc Maria de la Centrul de Cercetare și Prelucrare a Plantelor Medicinale Plantavorel S. A.

centrifugă, două aparate de lipit mărci. Apariția produselor tipizate prin dezvoltarea industriei farmaceutice a ușurat mai mult munca farmaciștilor. Farmacia mai posedă un termometru și două barometre pentru obișnuitele observații meteorologice. Inventarul amintit menționează următoarele preparate Vorel: „Ceaiul Carpaților”, „Bomboane pectorale”, „Siropul Carpaților”, „Reumasol Vorel”, „Nervodent Vorel”, „Crema Adelina”, „Pudră Adelina”, „Vin Vorel”, „Elixir de salcie”, „Calofin”, „Antinevralgice Vorel” și „Prafuri digestive Vorel”. Și nu în cantități modeste. După numărul ambalajelor și etichetelor putem deduce că într-un an se rulau mii de flacoane din aceste preparate. În anul 1918, Laboratoarele Vorel au început să editeze broșuri ce cuprindeau cunoștințe medicale, măsuri de apărare și combatere a bolilor, noțiuni de igienă etc. În perioada 1922 și 1925 s-au autorizat un număr tot mai mare de specialități farmaceutice printre care și primele preparate Vorel. Inventarul din 1915 arată o foarte bună utilizare a laboratorului VOREL și un personal ce depășea cifra 100, din care doctori, farmaciști, chimiști. Constantin Vorel a pus un accent deosebit și pe latura de popularizare a cunoștințelor medico-farmaceutice, împletite cu reclama pentru produsele sale. Încă din 1915 a început să publice sute de broșuri „Cartea sănătății”, reclame pentru „Reumasol”, pentru „Crema Adelina”, „Arta de a fi frumoasă”. Scrise într-un limbaj ușor de înțeles pentru publicul larg, oferea informații despre „Cum putem scăpa de anemie (lipsă de sânge)”, „Cura de îngrășare și de slăbire”, „Tămăduirea cu ajutorul plantelor de leac”, etc.

În 1936, Farmacia și Laboratorul funcționau într-o clădire cu două etaje. La parter era instalată farmacia, la etajul I locuința și la etajul II laboratorul. Personalul era alcătuit din 54 de angajați. Dintre ei 31 erau funcționari tehnici și de contabilitate, 19 lucrători și lucrătoare și 4 licențiați în farmacie. Laboratorul funcționa pe baza jurnalului nr.1 decizia 2 din 28.1.1935 a Consiliului de Igienă al județului Neamț, eliberată ca autorizație de funcționare. Pentru propagandă, laboratorul dispunea de 13 broșuri și anunțuri în diverse ziare, printre care „Universul” și „Dimineța”. În 1937, cu concursul Băncii Naționale de Credit Industrial, Laboratorul a fost transformat și mărit, ridicându-se o clădire modernă cu 3 etaje alipită de vechea construcție. În același an a fost înzestrat cu mașini și aparate noi: Mașini de tabletat, malaxat și omogenizat, moară cu bile pentru pulverizare și amestecarea prafului, dispozitive automate pentru înflaconarea soluțiilor, mașină pentru umplerea tuburilor cu unguente, mașină electrică de etichetat etc. De asemenea s-a adăugat un laborator de analize chimice și biologice. Personalul era alcătuit din doctori, chimiști, farmaciști, funcționari și lucrători, cu un total de 107 persoane. Laboratorul era condus de Farmacistul Director C. Vorel, iar farmacia de V. Zachman. Laboratorul edita o revistă cu sfaturi de igienă și broșuri de medicină populară pe care le răspândea gratuit în toate colțurile țării. Laboratorul Vorel cuprindea 3 laboratoare: Laboratorul de chimie, cel de farmacie și Laboratorul de specialități. Farmacia și Laboratorul Vorel au mai avut relații comerciale cu firma „Synfleur” propr., T. Renyi farmacist, din Arad, cu depozitul de medicamente „Droguemed” din Iași str. Adamachi 14, „Parfarm” - Societate din București str. V. Lascăr, firma „Dr. Wander S.A.- Fabrică de produse

farmaceutice și dietetice din București str. Cazărmei cu filiala bucureșteană a firmei „Primeros, Fabrica de articole de cauciuc din Praga, Parfumeria „Excelsior” din București etc. Alte două parteneri importanți au fost „Vesta”, Fabrică chimico-farmaceutică din Oradea și „Herba”, Casă specială pentru plante medicinale Cernăuți. Încă din 1915 avea legături cu firma Bayer. Între 1937 și 1943, numărul firmelor cu care colabora se ridica la 40. Constantin Vorel a fost președinte al Colegiului Farmaceutic Neamț. În 1941, numărul produselor purtând marca VOREL se ridica la 100, fiind solicitate în Africa. A murit în 1964.⁹

Al doilea fiu, Lascăr Vorel nu a îmbrățișat preocupările tatălui său, ci s-a dedicat activității artistice devenind unul din pictorii expresioniști ai începutului de secol XX. A urmat studii în Germania, iar în timpul primului război mondial a fost încorporat luptând pe câmpul de luptă. Dacă tatăl său a participat în mod indirect la crearea României Mari, Lascăr Vorel, pictorul, a fost unul din cei 560.000 de soldați români care și-au riscat viața pentru idealul unirii. Om de mare cultură, gânditor familiar cu marile întrebări ale filozofiei și ale artei, posedând daruri de literat și muzician, Lascăr Vorel și-a căutat cu stăruință, dar și cu îndoieli drumul în artă. Pictorul și graficianul dintr-însul aveau aspirațiile și exigențele celor care vor să se exprime autentic și substanțial, să fie ei înșiși și cât mai puțin tributari altora. Din rîndurile unor asemenea creatori se ivesc de obicei deschizătorii de drumuri. Iar Vorel, fără a căuta cu dinadinsul, poate chiar fără să-și dea îndeajuns seama, se vestea într-adevăr un deschizător de drumuri în arta nouă. Când vedem ceea ce a izbutit să creeze, mai ales în ultimii ani ai zbuciumatei și dramaticei sale vieți, când urmărim formația sa, cu etape deosebit de interesante, ne putem convinge că, după asimilarea unor inerente influențe, s-a condus singur și nu s-a mai lăsat condus de marile personalități ale vremii.¹⁰ A fost un explorator cu simțământul mării răspunderi, creând cu un permanent și lucid spirit critic, cu un auto-control poate chiar excesiv. Mai mult încă: operele lui finale ni-l arată în pragul de a fi ajuns el însuși un curajos cărmaci în aventurile artei moderne. Contrar părerilor ce ne-au fost comunicate de către unii prieteni români ai pictorului, el nu a lăsat așa de puține lucrări pe cât se crede. Adevărul este că Lascăr Vorel, fiind mereu în căutări, își distrugea multe lucrări de care nu era mulțumit. Aceasta reiese și din însemnările sale zilnice pe anii 1916 și 1917, dar tot din ele se dovedește nu numai că a lucrat mult, dar că a și păstrat numeroase opere. Menționează când este nemulțumit și renunță sau distruge lucrarea și la fel arată ce i se pare satisfăcător și păstrează. Precizează nume de lucrări rămase necunoscute nouă și celorlalți din țară. În grelele condiții ale anului 1917, chinuit de privațiunile și îngrijorările datorite războiului și din ce în ce mai șubrezit de boala ce avea să-l răpună, el a pictat și desenat destul de mult, după consemnările jurnalului, care în acel an se încheie la data de 9 septembrie. Și tocmai în 1917 a creat el unele picturi în ulei de care se arată mulțumit, iar pe acestea nu le cunoaștem. Relevantele

⁹ Pincu Pascal, *op.cit.*, pp. 88-90.

¹⁰ Petru Comarnescu, *Lascăr Vorel*, ed. Meridiane București, 1968, pp. 8-20.

guașe — care-i definesc cel mai mult viziunea și stilul la care a ajuns — au fost, majoritatea, create în 1916, potrivit atestărilor din jurnalul ținut cu regularitate. Au rămas însă și unele desene din 1907 și din anii următori, precum și uleiuri din anii 1907 și 1910—1917, ce permit urmărirea evoluției și experimentelor sale, mai întotdeauna personale și ferite de banalitate sau rutină. Din jurnalul său aflăm, de asemenea, aprecierile unor colegi și vagi referințe la ce s-a publicat în presa muncheneză despre lucrările sale. În țară, s-a scris foarte puțin despre el. Un articol publicat în 1926 de către un intelectual, filozof și gazetar, care l-a văzut des la Munchen, reamintește de omul excepțional care a fost Vorel și apoi, în 1931, au urmat elogiile lui N.N. Tonitza, scrise cu prilejul prezentării a zece lucrări de Vorel la Salonul oficial de desen și gravură, elogiile despre un om și opera sa, dar fără analizarea lucrărilor expuse. Vorel a rămas mai departe prea puțin cunoscut și apreciat până la Expoziția retrospectivă, organizată în 1958, la propunerea Uniunii Artiștilor Plastici. Tipologic, opera lui Vorel, cât s-a identificat până astăzi, se racordează expresionismului. În timp, a adoptat o viziune artistică inspirată de liniile geometrice ale lui Paul Cézanne. Deși a refuzat să se încadreze în vreun grup de artiști, operele lui au elemente comune cu cele ale unor expresioniști. Multe dintre picturile sale sunt satirice, centrându-se pe caricaturi grotești ale societății burgheze. Majoritatea sunt pictate în guașă, predominând culorile albastru, gri, și mov. Stilul său principal stă în contrast cu picturile sale în care apare regiunea natală: concentrându-se pe compoziții mai largi și peisaje ce includ portrete sentimentale de țărani și mesteșugari, a folosit culori mai deschise. După începutul primului război mondial, Vorel a încorporat proteste pacifiste în picturile sale — acestea au fost ultimul mare subiect al picturii sale înainte de moartea sa în Germania, ce s-a petrecut înainte de sfârșitul conflict mondial.¹¹

Perioada de glorie a farmaciei Vorel a coincis cu perioada interbelică, perioada României Mari. Declanșarea celui de-al doilea război mondial și destrămarea României de la 1918 au reprezentat începutul sfârșitului farmaciei. Instaurarea comunismului în 1947 și naționalizarea începută un an mai târziu au dus la închiderea porților vechii farmacii și transferarea patrimoniului său științific la Fabrica de medicamente Antibiotice Iași. Tot comuniștii au încercat să repare mai târziu nedreptatea făcută și în 1983 au semnat actul de naștere al Laboratoarelor Vorel continuând tradiția valorificării aurului verde până astăzi. Transformarea laboratorului în anul 1995 într-o firmă cu capital privat și acționariat – salariați și foști salariați, a adus cu sine și schimbarea numelui firmei: S.C. Centrul de Cercetare și Prelucrare Plante Medicinale PLANTAVOREL S.A. Astăzi, este o unitate de marcă în domeniul cercetării și fabricării produselor fitoterapeutice, produselor nutriționale, alimentare, cosmetice și de uz balnear din plante medicinale și aromatice, cereale, legume, fructe și produse apicole, prin tehnologii ecologice. Continuator a tradițiilor laboratorului Vorel, firma PLANTAVOREL de astăzi are în nomenclator produse ce se adresează în

¹¹ Alexandru Comanescu, *Lascăr Vorel*, Ed. Meridiane, București, 1982, pp. 3-18.

principal afecțiunilor următoarelor aparate: digestiv, hepatobiliar, nervos, circulator, renal, respirator precum și ca suplimente în alimentație pentru vitaminizare și remineralizarea organismului. Sectorul de cercetare este format din farmaciști, medici, ingineri chimiști, chimiști, biochimiști, biologi, bioingineri și informaticieni a căror activitate are ca scop: cercetarea plantelor medicinale în vederea evidențierii de noi principii active, utilizabile în terapie, fabricarea de noi produse fitoterapeutice de uz uman, noi produse cosmetice și suplimente nutriționale și alimentare pe bază de principii active naturale, îmbunătățirea și dezvoltarea gamei de produse aflate în producție, precum și participarea la derularea unor proiecte de interes național și european. Produsele firmei prezente pe piața internă și externă sunt recunoscute internațional prin medaliile, diplomele și premiile obținute în cadrul manifestărilor științifice, târgurilor și expozițiilor interne și internaționale. Mai mult decât atât, produsele PLANTAVOREL vin în întâmpinarea omului sănătos, ajutându-l să-și mențină vigoarea, puterea de analiză și muncă, inoculându-i în plus acel benefic „virus” al bunei dispoziții, ce-i asigură „arsenalul” necesar în lupta cu stresul cotidian.¹²

BIBLIOGRAFIE

„Historia”, nr.186, iulie, 2017

Informații puse la dispoziție de D-na Director General Dr. Ing. Elena Ionescu și D-na Huminiuc Maria de la Centrul de Cercetare și Prelucrare a Plantelor Medicinale Plantavorel S. A.

Comanescu Alexandru, *Lascăr Vorel*, Ed. Meridiane, București, 1982.

Comarnescu Petru, *Lascăr Vorel*, Ed. Meridiane București, 1968.

Cristescu Sorin, *Scrisorile regelui Ferdinand I al României*, vol. I, ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015.

Daniel PAVĂL, *Aspecte privind sănătatea și igiena publică în județul Neamț de la 1825 până la primul război mondial*, în „Archiva Moldaviae”, vol. I, 2009.

Pascal Pincu, *Pagini din istoria farmaciștilor nemțeni*, Casa de Editură Panteon, 1995.

Stancu Emilia, *Din istoria farmaciei românești interbelice*, Noema, vol. VII, 2008.

Vorel Lascăr, *Jurnal – anul 1916*, ed. Cetatea Doamnei, Piatra Neamț, 2009

¹²Informațiile au fost puse la dispoziție de D-na Director General Dr. Ing. Elena Ionescu și D-na Huminiuc Maria de la Centrul de Cercetare și Prelucrare a Plantelor Medicinale Plantavorel S. A.